

ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра менеджменту ім. І. А. Маркіної

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

 Тетяна ВОРОНЬКО-НЕВІДНИЧА

30 серпня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(вибіркова фахова навчальна дисципліна)

ЛІДЕРСТВО ТА УПРАВЛІННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНОЮ КУЛЬТУРОЮ

освітньо-професійна програма Менеджмент підприємства

спеціальність 073 Менеджмент

галузь знань 07 Управління та адміністрування

освітній ступінь Бакалавр

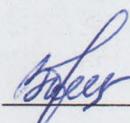
Навчально-науковий інститут економіки, управління, права та інформаційних технологій

Полтава
2020-2021 н.р.

Робоча програма вибіркової фахової навчальної дисципліни «Лідерство та управління організаційною культурою» для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Менеджмент підприємства спеціальності 073 Менеджмент

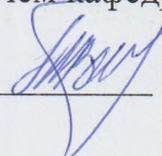
Мова викладання: державна

Розробник: Вороніна В., доцент кафедри менеджменту ім. І. А. Маркіної, к.е.н., доцент
30 серпня 2021 року

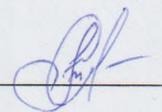
Розробник (Вікторія ВОРОНІНА)

Схвалено на засіданні кафедри менеджменту ім. І. А. Маркіної
протокол від 30 серпня 2021 р. № 1

Затверджено завідувачем кафедри

30 серпня 2021 року (Тетяна ВОРОНЬКО-НЕВІДНИЧА)

Погоджено гарантом освітньої програми Менеджмент підприємства

30 серпня 2021 року (Тетяна САЗОНОВА)

Схвалено головою

НМР спеціальності «Менеджмент» (Тетяна САЗОНОВА)

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин	120
Кількість кредитів	4
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	вибіркова
Рік навчання (шифр курсу)	3 (073МЕН_бд_2021)
Семестр	6
Лекції (годин)	16
Практичні (годин)	24
Самостійна робота (годин)	80
Форма семестрового контролю	залік

2. Заплановані результати навчання

Мета вивчення навчальної дисципліни «Лідерство та управління організаційною культурою»: надання знань про теорію та практику з питань формування системи професійної компетентності (знань, прикладних вмінь та навичок) щодо використання принципів, типів, інструментів лідерства керівником, формування та відтворення індивідуальних і колективних форм поведінки співробітників організації засвоєння основ управління організаційною культурою.

Основні завдання навчальної дисципліни: формування у майбутніх фахівців сучасного системного мислення та комплексу спеціальних знань у галузі виявлення закономірностей, причинно-наслідкових зв'язків та альтернативності сучасної організаційної культури; опанування здобувачами вищої освіти специфічних прийомів та інструментів управління поведінкою індивіда в організації, інструментів лідерства.

Компетентності:

загальні:

ЗК 2. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 6. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 11. Здатність до адаптації та дій у новій ситуації.

ЗК 12. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 13. Цінування та повага до різноманітності та мультикультурності.

ЗК 15. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

фахові:

ФК 9. Здатність працювати в команді та налагоджувати міжособистісну взаємодію при вирішенні професійних завдань.

ФК 10. Здатність оцінювати виконувані роботи, забезпечувати їх якість та мотивувати персонал організації.

ФК 11. Здатність створювати та організовувати ефективні комунікації в процесі управління.

ФК 14. Розуміти принципи психології та використовувати їх у професійній діяльності.

ФК 15. Здатність формувати та демонструвати лідерські якості та поведінкові навички.

Програмні результати навчання:

ПРН 3. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства.

ПРН 9. Демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи.

ПРН. 20. Формувати позитивний імідж у процесі управлінської діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Проблема лідерства у менеджменті. Теорії лідерства

Визначення поняття «лідерства». Сутнісні характеристики поняття «лідерство». Функції, типи лідера та їх характеристика. Концепція фізичних якостей лідера та концепція інтелігентності. Еволюція теорії лідерства. П'ять особистісних факторів лідера. Вітчизняні та зарубіжні дослідження лідерства. Сучасні сфери дослідження лідерства. Зарубіжні теорії лідерства.

Тема 2. Сутність, принципи та види організаційної культури

Сутність організаційної культури. Основні елементи, завдання, функції організаційної культури. Сучасні принципи організаційної культури, її багатомірність. Організаційна культура як комплекс прийомів та засобів управління. Типологія організаційної культури.

Тема 3. Лідерство як груповий процес

Поняття групи. Класифікація груп. Класифікація груп за розміром, сферою діяльності, рівнем розвитку, метою існування, ступенем формалізації, періодом функціонування та ін. Основні причини створення груп. Етапи розвитку групи. Характеристики групи. Поняття про групову динаміку. Елементи групової динаміки. Фази та стадії групової динаміки. Групова поведінка. Сутність та специфіка процесу прийняття групового рішення. Фази та основні методи прийняття групового рішення.

Тема 4. Імідж лідера. Гендерні особливості лідерства

Визначення та характеристика іміджу лідера. Особливості формування іміджу лідера. Характеристики, що впливають на створення іміджу керівника. Складові іміджу. Структура особистого брэнда керівника. «Зовнішній» та «внутрішній» імідж керівника. Іміджування. Процес формування іміджу керівника-лідера. Харизматичне лідерство. Гендерні аспекти лідерства. Способи позиціонування лідерських якостей. Концепція гендерного потоку. Теорія гендерного відбору лідерів. Концепція токенизма.

Тема 5. Формування команд і робота в командах

Команда. Стратегія формування керівником управлінської команди. Роль лідера в команді. Характеристики етапів створення команд. Основні складові, що безпосередньо впливають на ефективність командоутворення. Типи і характеристики команд. Функціональні ролі в команді. Найхарактерніші вади команд. Моделі формування команд. Типологія команд. Індивідуальний стиль формування управлінської команди.

Тема 6. Організаційна культура керівника підприємства

Особливості управлінського спілкування: типи особистостей в управлінському спілкуванні, закономірності міжособистісних стосунків, принципи управлінського спілкування, моральні аспекти управлінських рішень. Перцептивна сторона спілкування. Комунікативний аспект спілкування. Основні комунікативні бар'єри в спілкуванні. Інтерактивна сторона спілкування. Особистісна і професійна культура керівника. Духовна культура та моральні якості керівника. Методики визначення особистісних якостей співробітника: анкетування, соціометрія, тестування та ін. Культурно-виробничий потенціал працівника. Психологізація управління. Прояви культури керівника в моделях його поведінки у виробничому процесі.

Тема 7. Сутність та особливості формування корпоративної культури

Теоретичний підхід до тлумачення корпоративної культури. Поняття корпоративізму. Основні елементи корпоративної культури, що впливають на її сприйняття робітниками: нормативні документи, кадрова політика, соціальнопсихологічний клімат, якість виробничої діяльності. Види та типологія корпоративної культури. Модель формування корпоративної культури. Типологізація господарських організацій і особливості впровадження ними духу корпоративізму. Соціальне партнерство та його практичне втілення.

Тема 8. Комунікаційний процес в організації та ефективність управління

Визначення сутності та змісту комунікації в організації. Функції комунікації в організації (інформативна, мотиваційна, контрольна, експресивна). Основні елементи,

форми та типи комунікації. Структура комунікаційного процесу, його змістовні елементи. Перешкоди в комунікаціях. Зворотній зв'язок та активне слухання. Методи розвитку комунікаційних систем організації. Сутність поняття «комунікація». Структура комунікативного акту. Комунікація як структура організації. Порівняння ролі комунікацій в організаціях у різних наукових концепціях. Визначення ступеня участі керівника і персоналу в комунікаційному процесу організації.

Тема 9. Форми впливу на партнерів по спілкуванню

Поняття «ділове спілкування». Форми ділового спілкування. Ділова бесіда як основна форма ділового спілкування. Види і форми психологічного впливу в діловому спілкуванні. Психологічні прийоми впливу на партнерів по спілкуванню. Неімперативні та імперативні форми впливу. Сутність неімперативних форм впливу (прохання, пропозиція, переконання, похвала) та імперативних форм впливу (наказ, вимога, заборона). Сутність психологічних прийомів: прийом «власне ім'я», прийом «дзеркало відносин», прийом «терплячий слухач» та ін. Сприйняття та оцінка партнерів по спілкуванню один одного. Психологічні механізми експектації та емпатії. Психологічна типологія людей.

Тема 10. Управління корпоративною культурою

Засоби і методи управління корпоративною культурою. Механізм формування і розвитку корпоративної культури. Типологія і характеристика методів навчання. Елементи мистецтва переконання. Методи стимулювання. Продуктивні методи впливу у виробничому середовищі: проблемного викладу, евристичний, пошуковий. Цільове стратегічне управління. Технократичне та інноваційне управління. Філософія управління. Розробка і реалізація програми розвитку корпоративної культури. Прояви корпоративної культури в різних сферах бізнесу. Організаційна культура як системна складова управління корпорацією. Зовнішнє та внутрішнє середовище корпорації. Сучасний світовий досвід формування корпоративної культури.

Тема 11. Ораторське мистецтво лідера

Предмет і закони ораторського мистецтва. Види ораторської мови. Стратегія оратора, її структура. Підготовка до публічного виступу. Оратор і аудиторія. Зовнішній вигляд та особистість лідера-оратора. Історія ораторського мистецтва. Функціонально-значимі типи мови. Властивості ораторської мови. Задум мови. Аргументація. Дедуктивна демонстрація. Індуктивна демонстрація. Особливості мовної комунікації: позиція слухаючого, три типи прийому й передачі інформації. Принципи й методи інформування. Текст як послідовність знаків. Словники. Body language (мова людського тіла). Цільові настанови мови. Провокаційна мова. Категорії змусити й переконати як реалізація «волі до влади». Мотивація професійної мови. Класифікація цільових настанов мови. Оцінка аудиторії. Вербальна й візуальна адаптація. Подолання оратором нервозності.

4. Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
л		п	с.р.	
Тема 1. Проблема лідерства у менеджменті . Теорії лідерства	11	2	2	7
Тема 2. Сутність, принципи та види організаційної культури	11	2	2	7
Тема 3. Лідерство як груповий процес	10		2	8
Тема 4. Імідж лідера. Гендерні особливості лідерства	10		2	8
Тема 5. Формування команд і робота в командах	11	2	2	7
Тема 6. Організаційна культура керівника підприємства	11	2	2	7
Тема 7. Сутність та особливості формування корпоративної культури	12	2	2	8
Тема 8. Комунікаційний процес в організації та ефективність управління	11	2	2	7
Тема 9. Форми впливу на партнерів по спілкуванню	9		2	7
Тема 10. Управління корпоративною культурою	12	2	2	8
Тема 11. Ораторське мистецтво лідера	12	2	4	6
Усього годин	120	16	24	80

5. Темі практичних занять

Назва теми	Кількість годин
	денна форма
Тема 1. Проблема лідерства у менеджменті . Теорії лідерства	2
Тема 2. Сутність, принципи та види організаційної культури	2
Тема 3. Лідерство як груповий процес	2
Тема 4. Імідж лідера. Гендерні особливості лідерства	2
Тема 5. Формування команд і робота в командах	2
Тема 6. Організаційна культура керівника підприємства	2
Тема 7. Сутність та особливості формування корпоративної культури	2
Тема 8. Комунікаційний процес в організації та ефективність управління	2
Тема 9. Форми впливу на партнерів по спілкуванню	2
Тема 10. Управління корпоративною культурою	2
Тема 11. Ораторське мистецтво лідера	4
Разом	24

6. Темі самостійної роботи

Назва теми	Кількість годин
	денна форма
Тема 1. Проблема лідерства у менеджменті . Теорії лідерства	7
Тема 2. Сутність, принципи та види організаційної культури	7
Тема 3. Лідерство як груповий процес	8
Тема 4. Імідж лідера. Гендерні особливості лідерства	8
Тема 5. Формування команд і робота в командах	7
Тема 6. Організаційна культура керівника підприємства	7
Тема 7. Сутність та особливості формування корпоративної культури	8
Тема 8. Комунікаційний процес в організації та ефективність управління	7
Тема 9. Форми впливу на партнерів по спілкуванню	7
Тема 10. Управління корпоративною культурою	8
Тема 11. Ораторське мистецтво лідера	6
Разом	80

7. Індивідуальні завдання

Індивідуальна робота здобувача вищої освіти направлена на закріплення теоретичного матеріалу та практичних навичок. Реалізація цього напрямку роботи передбачається шляхом виконання індивідуалізованого навчального завдання, яке виконується здобувачем вищої освіти в аудиторний час у вигляді контрольної роботи.

8. Оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	Форми контролю
ПРН 3. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства	виконання завдань на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи
ПРН 9. Демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи	виконання завдань на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи, розв'язування тестів
ПРН. 20. Формувати позитивний імідж у процесі управлінської діяльності	виконання завдань на практичних заняттях, виконання завдань самостійної роботи

Забезпечення тематикою дисципліни успішного опанування програмних результатів навчання для здобувачів вищої освіти

Теми занять	Програмні результати навчання			Разом
	ПРН 3	ПРН 9	ПРН 20	
Тема 1. Проблема лідерства у менеджменті. Теорії лідерства	+			1
Тема 2. Сутність, принципи та види організаційної культури	+			1
Тема 3. Лідерство як груповий процес		+		1
Тема 4. Імідж лідера. Гендерні особливості лідерства			+	1
Тема 5. Формування команд і робота в командах		+		1
Тема 6. Організаційна культура керівника підприємства			+	1
Тема 7. Сутність та особливості формування корпоративної культури			+	1
Тема 8. Комунікаційний процес в організації та ефективність управління	+	+		2
Тема 9. Форми впливу на партнерів по спілкуванню		+		1
Тема 10. Управління корпоративною культурою			+	1
Тема 11. Ораторське мистецтво лідера		+		1
Разом	3	5	4	12
максимальний відсоток у підсумковій оцінці з навчальної дисципліни, %	25	42	33	100
мінімальний відсоток у підсумковій оцінці з навчальної дисципліни, %	15	25	20	60

Критерієм успішного навчання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом навчання.

Критерії успішного опанування програмних результатів навчання

Програмні результати навчання	Відсоток у підсумковій оцінці з навчальної дисципліни, %	Пороговий рівень оцінок, балів	
		максимальний	мінімальний
ПРН 3. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства	25	25	15
ПРН 9. Демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи	42	42	25
ПРН. 20. Формувати позитивний імідж у процесі управлінської діяльності	33	33	20
Разом	100	100	60

Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний

контроль оволодіння компетентностями та підсумкова оцінка рівня досягнення програмних результатів навчання.

9. Форми контролю результатів навчання

Програмні результати навчання	Форми контролю						Разом	
	Виконання завдань на практичних заняттях		Виконання завдань самостійної роботи		Розв'язування тестів			
	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів	Мінімальна кількість балів	Максимальна кількість балів
ПРН 3. Демонструвати знання теорій, методів і функцій менеджменту, сучасних концепцій лідерства	7	10	8	15			15	25
ПРН 9. Демонструвати навички взаємодії, лідерства, командної роботи	7	10	8	15	10	17	25	42
ПРН 20. Формувати позитивний імідж у процесі управлінської діяльності	10	15	10	18			20	33
Разом	24	35	26	48	10	17	60	100

10. Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти			Разом
	Виконання завдань на практичних заняттях	Виконання завдань самостійної роботи	Розв'язування тестів	
Тема 1. Проблема лідерства у менеджменті. Теорії лідерства	3	4		7
Тема 2. Сутність, принципи та види організаційної культури	3	4		7
Тема 3. Лідерство як груповий процес	3	5	4	12
Тема 4. Імідж лідера. Гендерні особливості лідерства	3	4		7
Тема 5. Формування команд і робота в командах	3	5	5	13
Тема 6. Організаційна культура керівника підприємства	3	4		7
Тема 7. Сутність та особливості формування корпоративної культури	3	4		7
Тема 8. Комунікаційний процес в організації та ефективність управління	3	4		7
Тема 9. Форми впливу на партнерів по спілкуванню	3	5	4	12
Тема 10. Управління корпоративною культурою	4	4		8
Тема 11. Ораторське мистецтво лідера	4	5	4	13
Разом	35	48	17	100

Форми, шкала та критерії оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти:

– виконання вправ на практичних заняттях:

Рівень опанування ПРН відповідної навчальної програми	Якісна оцінка відповідей, виконання завдань, поведінки здобувача	Кількість балів
Високий	відповіді вірні, супроводжувалися практичними прикладами та власними роздумами з теми заняття. Висока активність здобувача вищої освіти на занятті. Здобувач вищої освіти виявив високий рівень опанування програмних результатів навчання	3 (4)
Достатній	відповіді в цілому вірні, але містять деякі помилки. Висока активність здобувача вищої освіти на занятті. Здобувач вищої освіти виявив достатній рівень опанування програмних результатів навчання	2,5 (3)
Середній	відповіді містять ряд помилок, що характеризують знання здобувача вищої освіти як середні. Висока активність на занятті. Здобувач вищої освіти виявив середній рівень опанування програмних результатів навчання	2
Задовільний	відповіді містять помилки, які є суттєвими, що здебільшого викликані недостатнім опануванням здобувачем вищої освіти навчального матеріалу. Здобувач вищої освіти виявив задовільний рівень опанування програмних результатів навчання. Незначна активність на занятті	1,5
Низький	відповіді невірні, або містять значні помилки, що здебільшого зводять завдання до того рівня, який важко оцінити. Здобувач вищої освіти виявив низький рівень опанування програмних результатів навчання. Пасивна поведінка здобувача вищої освіти на занятті	1
Незадовільний	здобувач вищої освіти виявив незадовільний рівень опанування програмних результатів навчання. Відповіді невірні. Пасивна поведінка здобувача вищої освіти на занятті	0

– виконання завдань самостійної роботи:

Рівень опанування ПРН відповідної навчальної програми	Якісна оцінка відповідей, виконання завдань, поведінки здобувача	Кількість балів
Високий	завдання виконані повністю вірно та оформлення відповідає вимогам, є практичні приклади та власні роздуми з теми заняття; здобувач вищої освіти виявив високий рівень опанування програмних результатів навчання. Здані виконані завдання вчасно	4 (5)
Достатній	завдання виконані в цілому вірно, але є незначні помилки та/або помилки в оформленні; присутній креативний підхід у виконанні завдань. Здобувач вищої освіти виявив достатній рівень опанування програмних результатів навчання. Здані завдання вчасно.	3 (4)
Середній	відповіді на завдання самостійної роботи містять ряд помилок, що характеризують знання ЗВО як середні. Присутні помилки в оформленні або невчасна здача завдання. Здобувач вищої освіти виявив середній рівень опанування програмних результатів навчання	2 (3)
Задовільний	відповіді на поставлені завдання самостійної роботи містять помилки, які є суттєвими / або завдання виконане неповністю. Здобувач вищої освіти виявив задовільний рівень опанування програмних результатів навчання. Присутні помилки в оформленні та / або невчасна здача завдання.	1,5 (2)
Низький	відповіді невірні, або містять значні помилки, що здебільшого зводять завдання до того рівня, який неможливо оцінити. Присутні помилки в оформленні та / або невчасна здача завдання. Здобувач вищої освіти виявив низький рівень опанування програмних результатів навчання	1
Незадовільний	здобувач вищої освіти виявив незадовільний рівень опанування програмних результатів навчання. Завдання не виконане	0

– розв’язування тестів

5 питань – ціна вірної відповіді 0,8 (1) бал:

Рівень опанування ПРН відповідної навчальної програми	Кількість правильних відповідей на тестові завдання	Кількість балів
Високий	5	4 (5)
Достатній	4	3,2 (4)
Середній	3	2,4 (3)
Задовільний	2	1,6 (2)
Низький	1	0,8 (1)
Незадовільний	0	0

Форма проведення підсумкового контролю згідно робочого та навчального плану – залік.

11. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Андросова О. Ф. Стратегія формування ефективної корпоративної культури підприємств машинобудування: теорія і практика в умовах мінливого середовища: монографія. Запоріжжя: ФОП Мокшанов В. В., 2019. 388 с.

2. Маркіна І. А., Вороніна В. Л., Дмитренко І. А. Лідерство як феномен сучасного менеджменту. *Економічний простір: Збірник наукових праць*. 2020. № 159. С. 88-91. 178 с. URL: <http://dSPACE.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/9007>

3. Організаційна поведінка: навчальний посібник для студентів денної та заочної форм навчання спеціальності «Менеджмент організацій» / укладач: М. В. Матушкіна, Старобільськ, 2016. 200 с.

4. Охріменко О. О., Іванова Т. В. Соціальна відповідальність. Київ. 2015. 180 с.

5. Ринкевич Н.С. Організаційна культура підприємств: виклики, загрози та тенденції. *Економічний вісник Донбасу*. 2019. № 3(57). С. 123-136.

6. Розвиток лідерства / за заг. ред. І. Ібрагімової. Київ. 2012. 400 с.

7. Романовський О. Г., Гура Т. В., Книш А. Є., Бондаренко В. В. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник. Харків. 2017. 100 с.

8. Сергеева Л. М., Кондратьєва В. П., Хромей М. Я. Лідерство: навч. посібн. Івано-Франківськ. 2015. 296 с.

9. Сопівник Р. В. Виховання лідерських якостей студентів аграрних вищих навчальних закладів. Київ. 2012. 500 с.

10. Теорія і практика формування лідера: навчальний посібник / О. Г. Романовський, Т. В. Гура, А. Є. Книш, В. В. Бондаренко. Харків, 2017. 100 с.

11. Фокіна-Мезенцева К.В. Мотиваційні основи корпоративної культури в системі менеджменту якості підприємства: теорія, методологія, практика: монографія. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 300 с.

12. Харчишина О. В., Мосійчук І. В. Управління розвитком персоналу: навч. посіб. Житомир: Житомирський держ. ун-т ім. Івана Франка, 2017. 176 с.

13. Хаустова В. Є., Решетняк О. І. Вплив підготовки кадрів вищої кваліфікації на науковий та економічний розвиток. *Проблеми економіки*. 2020. № 1. С. 43-51. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2020-1-43-51>

14. Язлюк Б. О., Вороніна В. Л., Гордієнко В. О. Кадрова політика підприємства: сутність та значення для потреб управління. *Український журнал прикладної економіки*. 2019. Том 4. № 4. С. 191-198. URL: <http://dSPACE.pdaa.edu.ua:8080/xmlui/handle/123456789/7775>

Допоміжні

15. Вороніна В. Л. Стратегические направления развития кадровой политики предприятия. *Формирование организационно-экономических условий эффективного функционирования АПК: сборник научных статей XII Международной научно-практической конференции (Минск, 28-29 мая 2020 года) / редкол.: Г. И. Гануш [и др.]*. Минск : БГАТУ, 2020. С. 403-406. URL:

<http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/7990>

16. Вороніна В. Л., Гордієнко В. О. Проблеми кадрової політики підприємств в умовах динамічного бізнес-середовища. *Формування та перспективи розвитку підприємницьких структур в рамках інтеграції до європейського простору*: тези доповіді III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 24 березня 2020 р.). Полтава : РВВ ПДАА, 2020. С. 40-41. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/handle/123456789/7776>

17. Вороніна В. Л., Горопашна А. В., Стовбун Д. Е. Стратегія розвитку персоналу в системі стратегічного менеджменту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2021. Вип. 36/2021. С. 46-50. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/xmlui/handle/123456789/10726>

18. Вороніна В. Л., Дорошенко М. П. Класифікація організаційних структур управління. *Управління ресурсним забезпеченням господарської діяльності підприємств реального сектору економіки*: матеріали IV Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф., 1 лист. 2019 р., Полтава: РВВ ПДАА, 2019. С. 41-42.

19. Дергачова В. В., Федірко Г. А. Вплив корпоративної культури на конкурентоспроможність підприємства. *Актуальні проблеми економіки та управління*: зб. наук. пр. Київ: КПІ імені Ігоря Сікорського, 2018. Вип. № 12. URL: <http://ape.fmm.kpi.ua/article/view/130934>

20. Дорошенко М. П., Вороніна В. Л. Організаційна структура управління: сутність та класифікація. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В.І. Вернадського. Серія: Економіка і управління*. 2019. Том 30 (69). № 5. Ч. 1. С. 52-56. URL: <http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/xmlui/handle/123456789/6242>

21. Зінчук Т. О., Левківський Є. В. Корпоративна соціальна відповідальність вертикально інтегрованих структур аграрного бізнесу як умова сталого розвитку. *Економіка АПК*. 2019. № 1. С. 39-49. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201901039>

22. Кривоус В. Корпоративна соціальна відповідальність у контексті формування партнерських взаємовідносин між державою, бізнесом та суспільством. *Журнал європейської економіки*. 2016. Т. 15. № 2. С. 172-182.

23. Маркіна І. А., Вороніна В. Л., Філатова К. Є. Менеджмент персоналу в умовах стійкого інноваційного розвитку підприємства. *Підприємництво та інновації*. 2021. № 17. С. 39-42. URL: <http://ei-journal.in.ua/index.php/journal/article/view/420>

24. Ринкевич Н. С. Особливості розвитку організаційної культури підприємства в сфері інформаційних послуг. *Ефективна економіка*. 2020. № 3. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/3_2020/153.pdf

25. Ринкевич Н. С. Стратегічне управління розвитком організаційної культури підприємств. *Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Економічні науки / за ред. І. В. Ящишиної*. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2019. Вип. 14. С. 227-232.

26. Трушкіна Н., Ринкевич Н. Модернизация организационной культуры предприятий в эпоху цифровых преобразований. *Agricultural and Resource Economics [International Scientific E-Journal]*. 2020. Vol. 6. № 2. P. 144-173. <https://doi.org/10.51599/are.2020.06.02.09>

27. Трушкіна Н. В., Ринкевич Н. С. Маркетингова стратегія управління розвитком організаційної культури підприємств. *Проблеми економіки*. 2020. № 2(44). С. 303-311.

28. Трушкіна Н. В., Ринкевич Н. С. Організаційна культура підприємства в системі корпоративної соціальної відповідальності. *Держава та регіони. Сер.: Економіка та підприємництво*. 2020. № 3. Ч. 2. С. 14-21.

Інформаційні ресурси

29. Закон України «Про захист прав споживачів». URL: <http://www.rada.gov.ua>

30. Социальный менеджмент. URL: <http://www.grandars.ru/college/sociologiya/socialnyu-menedzhment.html>

31. Кодекс законів про працю України. URL: <http://www.rada.gov.ua>